

1.1. Digitalna pismenost

Što je digitalna pismenost?

Danas se često susrećemo s pojmovima **informacijska pismenost**, **digitalna pismenost**, **digitalna kompetencija**. Obično nam prvo pada na pamet da je osoba koja posjeduje takvu vrstu pismenosti ona koja „zna“ raditi na računalu. Zaista, kao što je potrebno biti pismen i posjedovati umijeće čitanja i pisanja, u suvremenome društvu gotovo je jednako važno poznavati i uporabu računala, odnosno informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT). No moramo imati na umu da je to samo djelomično objašnjenje pojma **digitalna pismenost**.

Da bismo ga u potpunosti pojasnili, prvo moramo postaviti pitanje što uopće znači znati raditi na računalu, drugim riječima, koja **osnovna informatička znanja i vještine** treba posjedovati neka digitalno pismena osoba. Na to pitanje dosta je teško odgovoriti jer se informacijsko-komunikacijske tehnologije brzo razvijaju i mijenjaju, te se i znanja i vještine stalno trebaju nadograđivati. Do unatrag 15 – 20 godina u osnovna znanja moglo se uključiti poznavanje računalne konfiguracije i osnova korištenja operacijskim sustavima, primjena programa za obradu teksta (npr. Word), tablične proračune (npr. Excel) i izradu prezentacija s pomoću računala (npr. PowerPoint).

Danas među osnovna znanja svakako spada i poznavanje interneta i njegovih servisa, a posebice komuniciranje elektroničkom poštom i upotreba World Wide Weba (WWW, *web*). Uz dohvaćanje mrežnih stranica, bitno je spomenuti i pretraživanje WWW-a s pomoću tražilica i tematskih kataloga, čak i objavljivanje sadržaja na *webu*. On svojim raznolikim alatima nudi korisnicima mogućnost međusobne komunikacije te da sami, ili u suradnji s drugima, stvaraju i razmjenjuju nove multimedijske sadržaje.

Sljedeće što valja naglasiti, kad govorimo o digitalnoj pismenosti, jest to da **poznavanje primjene IKT-a nije dovoljno** da bismo se smatrali digitalno pismenima.

Tako možemo poznavati na koji način na *webu* preglednikom Mozilla Firefoxom i Google tražilicom pronalazimo mrežne stranice, odnosno znati tehniku pretraživanja *weba*, no jednako tako moramo biti svjesni kako uspješno pretraživanje ovisi najviše o nama samima, a ne o tehnologiji kojom se koristimo. Računalo samo vraća one informacije koje su od njega zatražene, u našem primjeru to čini preglednik pretraživanjem *weba* zadavanjem ključnih riječi Google tražilici. Ako te riječi nisu dobro izabrane, rezultati koje tražilica prikupi beskorisni su. Isto tako, ako se „izgubimo“ u mnoštvu rezultata koje smo dobili i ne znamo što dalje s njima, tehnologija nam neće moći pomoći.

Drugim riječima, nije dovoljno samo doći do informacija s pomoću IKT-a, nego je važno i te **informacije** na pravilan način upotrijebiti, **pretvoriti ih u znanje**.

Digitalne kompetencije

Umjesto pojma digitalna pismenost u novije doba uobičajeno je koristiti se pojmom *digitalna kompetencija*.

Digitalna kompetencija navodi se kao jedna od osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje koje je odredila Europska unija kako bi uspješno odgovorila izazovima razvoja društva znanja i svjetskoga tržišta. Iste temeljne kompetencije prihvatila je i obrazovna politika RH te je prema NOK-u (Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje) definirana na sljedeći način:

Digitalna kompetencija odnosi se na osposobljenost za sigurnu i kritičku upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije za rad, u osobnome i društvenome životu te u komunikaciji. Njezini su ključni elementi osnovne informacijsko-komunikacijske vještine i sposobnosti: upotreba računala za pronalaženje, procjenu, pohranjivanje, stvaranje, prikazivanje i razmjenu informacija te razvijanje suradničkih mreža putem interneta.

Godine 1989. Američko knjižničarsko društvo (American Library Association: ALA) formuliralo je jednu od najčešće citiranih definicija informacijske pismenosti koja potvrđuje njezino prihvaćanje u stručnoj knjižničarskoj zajednici. Prema ALA-inu izvješću (Presidential Committee, 1989) informacijski pismene osobe definiraju se kao „one koje su naučile kako učiti... jer znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informacije i kako se njima koristiti na svima razumljiv način... To su osobe pripremljene za učenje tijekom cijeloga života”. U istome se dokumentu dalje tvrdi da je potrebno „restrukturirati proces učenja kako bi se studenti aktivno uključili u obrazovni proces i kako bi ih se potaknulo da:

- budu svjesni svoje potrebe za informacijom
- prepoznaju informaciju koja može riješiti problem
- pronađu potrebnu informaciju
- vrednuju informaciju
- organiziraju je
- koriste se informacijom učinkovito”.

Navedenoj definiciji razni autori dodaju još neka obilježja. H. Rader primjerice tvrdi da je informacijska opismenjenost ključ za postizanje uspjeha u sredini prožetoj informacijskim tehnologijama, da je preduvjet produktivnosti u demokratskome društvu te da omogućava snalaženje u promjenjivoj okolini (Snavey, Cooper, 1997). Prema Candyju (2002: 3) sve definicije informacijske pismenosti sadržavaju sljedeće elemente:

- sposobnost učinkovitoga traženja informacija
- upućenost pri odabiru i vrednovanju informacija
- lakoća i lagodnost korištenja širokim rasponom medija
- svijest o problemu pouzdanosti i vjerodostojnosti informacija
- učinkovitost prenošenja informacija drugima.

Zaključimo: Digitalna se pismenost odnosi na sposobnost čitanja i razumijevanja hiperteksta ili multimedijjskih tekstova, a uključuje razumijevanje slika, zvukova i teksta dinamičkoga nesekvencijalnog hiperteksta. Iako većina autora o digitalnoj pismenosti govori u odnosu na informacije dostupne internetom, koncept se odnosi i na digitaliziranu građu, koja je primjerice dostupna u knjižnicama. Konkretno vještine obuhvaćene tim terminom uključuju donošenje suda o *online* izvorima, pretraživanje interneta, upravljanje multimedijjskom građom, komuniciranje internetom. Za razliku od digitalne pismenosti, informacijska obuhvaća cjelokupan univerzum informacija, obuhvaćajući i one u tiskanome obliku. Stoga je ona širi koncept od digitalne pismenosti jer sve informacije još nisu u elektroničkome obliku, a opseg dostupnoga digitalnog sadržaja skroman je u odnosu na količinu tiskanih izvora.

Učenici često dolaze iz škole kući sa zadatkom da napišu rad na određenu temu. Informacije obično pronalaze na internetu. Kao što vjerojatno znate, sve što se pronađe na internetu, nije istinito i ne može se svemu vjerovati. Sljedeće upute pomoći će vam da pogledate unutar mrežnoga sučelja kako utvrditi je li vama i vašemu djetetu ponuđen kvalitetan i vjerodostojan sadržaj.

Internet je krcat informacijama. Neke su točne i vjerodostojne, neke su upitne vjerodostojnosti, a dosta toga je jednostavno laž i izmišljotina. Mladima je internet prvo mjesto na kojemu traže informacije za svoja istraživanja i tako postaju izvrstan mamac različitim idejama i stajalištima koji se internetom prenose. Način kojim počinju pretraživati internet u potrazi za informacijama u osnovnoj školi, obično nastavljaju u srednjoj i poslije u životu.

Svatko može objavljivati na internetu. Sve se na internetu može objaviti. Nisu sve mrežne stranice iste vjerodostojnosti. Djeca uglavnom vjeruju onomu što pročitaju i prihvaćaju to kao istinu. Učenici moraju razviti sposobnost preispitivanja, moraju biti skeptični prema onome što im se ponudi.